

Yleinen jalostusstrategia

1 Taustaa

Suomen Kennelliitto r.y. – Finska Kennelklubben r.f. (Kennelliitto) jalostusstrategia koskee kaikkia rotuja. Se on sopusoinnussa Kennelliiton yleisten ja jalostusta ohjaavien sääntöjen ja ohjeiden kanssa. Lisäksi jalostusstrategiassa on otettu huomioon eläinsuojelulaki, erityisesti sen 8 § (Liitteet 1 ja 2), sekä lakia täydentävän eläinsuojeluasetuksen 24 § (Liitteet 1 ja 2) ja Euroopan Neuvoston lemmikkieläinten jalostusta koskeva päätöslauselma (Liite 4). Jalostusstrategia noudattaa Fédération Cynologique Internationalen (FCI, kennelliittojen kansainvälinen kattojärjestö) kasvatusta ohjeistavaa Breeding Rules –säännöstöä (Liite 6), FCI:n ohjeistusta rotujen ja rotumuunnosten risteytyksistä (Liite 5) ja on linjassa FCI:n yleisen jalostusstrategian (Liite 3) kanssa. **(Vastaava kohta FCI:n jalostusstrategiasta liitetty tavoitteisiin vertailuksi).**

2 Koiranjalostuksen tavoitteet

Jalostamisen tavoite yleisesti on eläinkannan laadun parantaminen. Koirilla rodunjalostuksen ohjenuorana on perinteisesti pidetty rotumääritelmiä, kuitenkin liioittelematta mitään niissä mainittua ominaisuutta.

Koirankasvatuksen ja koirarotujen kehityksen tulee perustua rotumääritelmässä mainittuihin ominaisuuksiin ja pitkän tähtäimen suunnitteluun, jossa päämääränä tulee rotuominaisuuksien lisäksi kuitenkin ennen kaikkea olla koirien terveyden, toiminnallisuuden ja pitkäikäisyyden vaaliminen. Jalostuksessa ja pennutuksessa tulee varmistaa sekä syntyvien pentujen että niiden emän hyvinvointi. Hyvinvointiin kuuluu asiallisen hoidon ja ruokinnan lisäksi koiran rakenne, jonka pitää mahdollistaa luonteva elämä.

FCI:n jalostusstrategia kohta 1: Koirankasvatuksen tavoitteena ovat toiminnallisesti terveet koirat, joiden rakenne ja luonne ovat rodulle tyypilliset; jotka pystyvät elämään pitkän, onnellisen elämän omistajansa, yhteiskunnan ja itsensä hyödyksi ja iloksi. Kasvatustyötä tulee harjoittaa siten, että se edistää niin syntyvien jälkeläisten terveyttä ja hyvinvointia kuin myös nartun hyvinvointia.

Kasvattajien tulee pitää rotumääritelmää ohjenuorana rotutyypillisten piirteiden suhteen; kaikenlaista liioittelua tulee välttää.

3 Jalostuksen ohjaus Kennelliitossa ja rotujärjestöissä

Kennelliiton koiranjalostukseen liittyvien toimintojen ja jalostuksen ohjauksen tulee perustua tähän jalostusstrategiaan, jossa linjataan yleisesti jalostuksen suuntaviivat ja pääperiaatteet.

Koirankasvatusta ohjataan Kennelliitossa myös jo olemassa olevilla säännöillä ja ohjeilla sekä rotukohtaisilla Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamis- (PEVISA) ja jalostuksen tavoiteohjelmilla (JTO). Rotujärjestöjen jalostustoiminnan tulee perustua rodun JTO:ssa ja mahdollisessa PEVISA-ohjelmassa esitettyihin tavoitteisiin ja keinoihin. Ohjelmilla pyritään mm. varmistamaan, että rodussa esiintyvät yleiset sairaudet saadaan hallintaan eivätkä ne pääse runsastumaan. Rotujärjestöt vastaavat PEVISA-ohjelmien anomisesta roduilleen ja seuraavat ohjelman vaikutuksia. Rotujärjestöt ja niiden alaiset rotua harrastavat yhdistykset vastaavat lisäksi omien rotujensa jalostuksesta, tiedonkeruusta ja jalostusta koskevista tarkemmista ohjeista sekä jalostusneuvonnasta. Nämä tiedot on koottu rotukohtaiseen jalostusstrategiaan, joka sisältyy JTO:n. JTO on laadittava, jos rodun viimeisen viiden vuoden yhteenlaskettu rekisteröintimäärä on 50 tai sen yli tai jos rotu kuuluu PEVISA-ohjelmaan. JTO:n laatii ja hyväksyy rotujärjestö ja niiden lopullisesta hyväksymisestä ja voimaantulosta vastaa Kennelliitto, joka myös valvoo ohjelmien toteutusta ja seuraa niihin kuuluvien rotujen kehitystä yhteistyössä rotujärjestön kanssa. Jos rotujärjestö ei laadi ohjelmaa, Kennelliitto voi ottaa vastuun rodun jalostuksesta, jolloin Kennelliitto laatii rodulle JTO:n sekä tarvittaessa myös PEVISA-ohjelman.

4 Jalostusstrategia

Jalostusstrategia vaikuttaa Kennelliiton painopistealueiden määrittelyyn ja resurssien jakamiseen ja tähtää Kennelliiton toiminnan kehittämiseen siten, että toiminta mahdollistaa kohdassa 2 mainittujen tavoitteiden toteutumisen ja palvelee koirien jalostusta mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti.

Kennelliiton valtuuston vuonna 2006 hyväksymän suunnitelman mukaan Kennelliiton yleisen jalostusstrategian tavoitteena on:

- säilyttää hyvinvoinnin ja normaalin lisääntymisen mahdollistava rakenne
- ylläpitää ja lisätä perinnöllistä monimuotoisuutta, joka vähentää perinnöllisten vikojen ja sairauksien esiintymistä ja suojaa immuunipuolustukseen ja lisääntymiseen liittyviltä ongelmilta
- säilyttää tasapainoinen hermorakenne ja hyvä toimintakyky
- ylläpitää ja parantaa rodunomaisen käyttäytymisen ja luonteen perustana olevia käyttöominaisuuksia

Lisäksi jalostusstrategiassa:

- kiinnitetään erityistä huomiota koirien terveyttä edistäviin toimenpiteisiin
- pyritään edistämään kansallisten rotujemme aseman turvaamista

4.1 Perinnölliset ominaisuudet

Tavoite:

Perinnöllisen edistymisen edellytyksenä on, että jalostukseen käytettävät yksilöt ovat halutuissa ominaisuuksissa rodun keskitasoa parempia.

FCI:n jalostusstrategia kohta 4.1: tutkimustuloksiin perustuvia jalostusarvoja tulee mahdollisuuksien mukaan laskea, jotta jalostusyksilöiden valinnassa voidaan käyttää

hyväksi koiran ilmiänsä lisäksi myös tietoa sen perimästä. Yleissääntönä: jalostusyhdistelmän arvioidun jalostusarvon tulee olla ko. rodun keskitasoa parempi.

Toimenpiteet:

Jotta tavoitteeseen päästään, entistä kattavampaa tiedon keruuta tarvitaan jalostukseen käytettävien yksilöitten ominaisuuksien kartoittamiseksi. Tiedot kerätään rotujärjestöjen ja Kennelliiton tietokantoihin ja ne ovat kaikkien käytettävissä.

4.1.1 Jalostukseen käytettävistä yksilöistä tarvittavan yleisen tiedon kerääminen ja tallentaminen

Kattavaa tiedon keruuta tarvitaan jalostukseen käytettävien yksilöitten ominaisuuksien kartoittamiseksi. Useimmat rotujärjestöt keräävät eri tavoilla tietoa rotunsa koirista.

Jotta mahdollisimman monesta koirasta saadaan yhteismitallista tietoa rotujen keskitasojen määrittämistä varten, Kennelliitto kehittää rotujärjestöjen tiedonkeruuta helpottamaan yksinkertaiset, kaikille roduille soveltuvat **käyttäytymis- ja terveystietokyselyt**. Ne ovat koiranomistajien täytettävissä Kennelliiton Internet-sivuilla. Alkuvaiheessa kyselykaavakkeita muokataan kertyvän tiedon perusteella, jotta ominaisuuksille saadaan mahdollisimman kuvaavat ja yksinkertaiset mittarit. Jos kyselyt osoittautuvat käytännössä toimiviksi, Kennelliitto ja rotujärjestöt siirtävät kyselyistä kertyvää tietoa jalostustietojärjestelmässä julkaistavien tilastojen muotoon. Koiran omistaja voi valita, näkyykö hänen antamansa koirakohtainen tieto jalostustietojärjestelmässä vai käytetäänkö sitä vain tilastointiin. Koirakohtaiset tiedot ovat kuitenkin myös rotujärjestöjen käytettävissä. Tällöin voidaan puuttua tilanteisiin, joissa jokin ei-toivottu ominaisuus yleistyy jossakin yksittäisessä suvussa. (kts. myös kohta 4.10 Yhteistyö eläinlääkäreitten kanssa).

Kennelliitto kannustaa rotujärjestöjä järjestämään rotunsa koirille yksinkertaisia jalostustarkastuksia, laatii tähän tarkoitukseen lomakkeen ja yleiset ohjeet, joita rotujärjestö voi halutessaan käyttää, ja neuvoa tarvittaessa koiran eri ominaisuuksien arvostelussa. Jalostustarkastuksessa käydään yksityiskohtaisesti läpi koiran rodunomaisuus, rakenne ja käyttäytyminen. Rakenteen tärkeimmät kohdat mitataan ja käyttäytyminen merkitään rastittamalla lomakkeesta sopivimmat kohdat. Mikäli jalostustarkastuksen suorittaa ulkomuototuomari, ja hän toteaa koiralla olevan normaalit kivekset, ei erillistä kivekostodistusta tai näyttelytulosta vaadita.

Tehokkaan tiedonkeruun mahdollistamiseksi koe- ja näyttelyosallistuminen sallitaan myös tietyille koiraryhmille, joihin kuuluvia koiria ei itseään voida käyttää jalostukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi terveydellisistä syistä kastroidut urokset.

4.1.2 Kasvattajilta kerättävät koirakohtaiset tiedot

Suunnitteilla olevaan koirankasvatuksen terveydenhuolto-ohjelmaan osallistumalla kasvattaja antaa omistamistaan koirista terveys-, luonne- ja lisääntymistietoja, joita käytetään myös rodun ominaisuuksien kartoittamiseen. Kasvattaja kannustaa myös kasvattiensa omistajia antamaan koiristaan ko. tiedot. Ohjelmaan osallistuvat kasvattajat täyttävät kunkin koiransa ominaisuuksista ja sairaustapauksista lomakkeen Kennelliiton tai rotujärjestön internetsivuilla. Lomakkeet vastaavat kohdan 4.1.1 terveystietojen kyselyitä, mutta lisäksi mukana on tarkentavia kysymyksiä. Koiran eri iässä raportoidaan eri asioita:

- astutukseen, tiineysaikaan, synnytykseen ja nartun pentujenhoitoon liittyvät asiat
- pentukohtaiset tärkeät asiat ensimmäisten elinviikkojen ajalta
- koirakohtaiset tiedot sairauden vuoksi tehdyistä eläinlääkärikäynneistä
- käyttäytymiskysely, kun koira on 1- ja 5-vuoden ikäinen
- kuolinikä ja -syy

Kun tietoa kertyy tarpeeksi, lasketaan eri ominaisuuksille rotukohtaisia keskiarvoja, ja kasvattaja saa tiedot omien koiriensä tasosta rodun keskiarvoon nähden. Kennelliitossa käyttäytymis- ja terveystarkastuksista (kohta 4.1.1) kertyvä tieto liitetään tilastoja laskettaessa yhteen luonne- ja terveysohjelmasta kertyvän tiedon kanssa. Vuosittaiset yhteenvedot annetaan rotujärjestöjen käyttöön. Ohjelmaan osallistuva kasvattaja voi valita, näkyykö hänen antamansa ohjelman mukainen koirakohtainen tieto jalostustietojärjestelmässä vai käytetäänkö sitä vain tilastointiin.

Kun tähän ohjelmaan ja/tai yleisiin käyttäytymis- ja terveystarkastuksiin osallistuvien kasvattajien osuus kasvattajan kaikista yli 5-vuotiaista kasvateista nousee esim. 60 % yläpuolelle, kasvattaja saa tästä tunnustuksena sertifiointin. Väärinkäytösten ilmetessä tai osuuden laskiessa sertifiointi poistetaan. Osuuden taas noustessa yli rajan sertifiointi palautetaan.

4.2 Perinnöllisten ominaisuuksien jalostaminen

Tavoite:

Jalostukseen soveltuva koira on rodunomainen sekä ulkomuodoltaan että käyttäytymiseltään eikä sillä ole arkielämää haittaavia vaivoja tai ominaisuuksia.

FCI:n jalostusstrategia kohta 2: jalostukseen tulee käyttää ainoastaan toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rotutyyppillisiä koiria, eli koiria joilla ei ole vakavia sairauksia tai toiminnallisia vammoja/vajavaisuuksia.

Toimenpiteet:

Jotta tavoitteeseen päästään, jalostuskoiraksi valitaan yksilö, joka on;

- käyttäytymiseltään ja luonteeltaan tasapainoinen
- soveltuu ilman ylenmääräistä henkistä ja fyysistä ponnistusta rotumääritelmän mukaiseen käyttöön
- kliinisesti terve, myös rakenteensa osalta
- normaalisti lisääntyvä
- peräisin mahdollisimman pitkäikäisestä suvusta
- rakenteeltaan ja ulkomuodoltaan rodunomainen

4.2.1 Kasvattajat

Kasvattajat, joilla on Kennelliiton ja FCI:n hyväksymä kennelnimi, allekirjoittavat Kennelliiton kasvattajasitoumuksen ja toimivat jalostusvalintoja tehdessään sen edellyttämällä tavalla.

4.2.2 Perusvaatimukset ja suositukset jalostukseen käytettävälle koirille ja yhdistelmille

Koira on rakenteensa ja terveytensä puolesta soveltuva jalostukseen, jos sillä ei ole sen omaa hyvinvointia alentavia, normaalin liikunnallisen elämän estäviä sairauksia ja vikoja eikä sairautta, joka vaatii säännöllistä tai toistuvaa lääkehoitoa tai erityisruokavaliota, tai vikaa tai sairautta, jota tiineys ja synnytys pahentaa. Se ei saa myöskään tietävästi periyttää edellä mainitun kaltaisia vikoja ja sairauksia (poikkeus tähän kohdassa Perinnölliset viat ja sairaudet ja Yhden geeniparin välityksellä eli laadullisesti periytyvät viat ja sairaudet). Jalostuksessa vältetään yhdistelmiä, joilla olemassa olevan tiedon mukaan on keskimääräistä suurempi riski periyttää epätasapainoista tai epärodunomaista luonnetta, tai hyvinvointia ja elinikää alentavia sairauksia tai ongelmia.

Jos syntyvissä pennuissa on kuitenkin tällaisia ominaisuuksia, tulisi ne siirtää EJ-rekisteriin (Ei Jalostukseen -rekisteriin). Kennelliitto voi vakavimpien periytyvien vikojen ja sairauksien kohdalla sekä perinnöllisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi asettaa jalostusrajoituksia. Sairauksien ja vikojen kohdalla tämä edellyttää, että ne ovat koirakohtaisesti testattavissa, tutkittavissa tai mitattavissa. Rajoitukset siirretään Koirarekisteriohjeeseen ja merkitään maininnalla "*Jalostusrajoitus*".

Jalostukseen käytettävän koiran suositellaan olevan iältään vähintään 2-vuotias, mielellään tätä vanhempi, jotta sen ja sen sukulaisten ominaisuuksista saadaan mahdollisimman varmaa tietoa jalostusta varten (kts. myös kohta: Perinnölliset viat ja sairaudet). Rotujärjestöt kirjaavat rotukohtaiset suositukset jalostuskäytön vähimmäisiäksi rodun JTO:aan.

Rodun JTO:aan perustuva rotujärjestön tai rotua harrastavan yhdistyksen jalostusneuvonta (myös tiedon saanti suunnitellusta yhdistelmästä) tai Kennelliiton antama yleisemmän tason ohjaus on suositeltavaa ennen kasvattajan ensimmäistä pentuetta.

4.3 Käyttäytyminen ja luonne

Tavoite:

Jalostukseen käytettävällä koiralla on hyvä hermorakenne ja rodunomainen toimintakyky, jotta sen todennäköisyys periyttää jälkeläisilleen jokapäiväistä elämää hankaloittavia ja hyvinvointia alentavia luonneominaisuuksia, kuten arkuutta, on mahdollisimman pieni.

Millään rodulla jalostukseen ei käytetä koiraa, jolla on huono hermorakenne, tai joka on arka tai vihainen.

FCI:n jalostusstrategia kohta 2.3.: jalostukseen tulee käyttää vain koiria, joiden luonne on hyvä ja rodulle tyypillinen. Toisin sanoen jalostuskoirissa ei saa olla havaittavissa häiriökäyttäytymistä, joka ilmenee ylenmääräisinä pelkoreaktioina tai aggressiivisena käyttäytymisenä ilman ärsytystä tai koiran elämässä arkipäiväiseksi katsottavissa tilanteissa.

Toimenpiteet:

Kennelliitto pitää tärkeänä koirien käyttämistä siinä käyttötarkoituksessa, johon rotu rotumääritelmän mukaan soveltuu - edellyttäen, että käyttötarkoitus on eettinen ja koirien käytössä otetaan huomioon niiden hyvinvointi.

4.3.1 Perusvaatimukset ja suositukset

Kukin rotujärjestö kirjaa JTO:aan, millä tavalla se suosittelee rodun yksilöitten luonnetta arvioitavan ja millaisia tuloksia jalostuskoirille suositellaan eli millainen käyttäytyminen on rodunomaista. Myös käyttäytymiseen liittyvillä kyselyillä pyritään keräämään lisää tarvittavaa tietoa.

4.3.2. Käyttö- ja työkoirat

Rodunomaisen käytön pitäminen yhtenä jalostuskriteerinä edesauttaa useimmissa tapauksissa sekä koirien tasapainoisen käyttäytymisen että terveen rakenteen säilymistä. Pitkäjänteinen ja menestyksekkäs toimiminen henkisesti ja fyysisesti rasittavassa työssä on yleensä riittävä mittaustulos yksilön käyttäytymisestä ja terveydentilasta. Käyttökoirien ominaisuuksia voidaan mitata myös rodunomaisessa kokeessa. Kennelliitto perustaa erillisen tietokannan koirille, jotka toimivat rodunomaisessa käyttötarkoituksessa (ns. ”työkoirarekisteri”). Tietokantaan pääsyn kriteerit luodaan yhdessä ao. rotujärjestöjen kanssa. Tietokannassa otetaan erityisesti huomioon kotimaisten rotujen tarpeet. Työkoirille liitetään tästä erillinen merkintä rekisterikirjaan.

4.3.3. Seurakoirat

Roduilla tai yksilöillä, joilla rodunomaista käyttöä ei ole, on käyttäytymisen tai luonteen jalostuskelpoisuutta arvioitava toisilla mittareilla. Myös seurakoiraominaisuudet ovat käyttöominaisuuksia: jalostukseen käytettävän seurakoiran tulee olla sosiaalinen ja hermorakenteeltaan tasapainoinen.

Arvioksi käy rodunomaisen kokeen lisäksi jokin seuraavista tai niitä vastaava:

- luonnetestit
- MH-luonnekuvaus
- BH-koe
- virallisen kokeen tai kilpailun tuomarin antama arvioi koiran lähestyttävyydestä
- rotuyhdistyksen järjestämä jalostustarkastus tai katselmus, jos siihen liittyy arvio myös käyttäytymisestä
- näyttelyt, numeerinen käyttäytymisen arvostelu (vrt. suomenajokoirien luonteen arviointi)

Näyttelyitten arvostelulomakkeisiin vuoden 2011 alusta tuleva monivalintatyylinen koiran käyttäytymisen kuvaus käy arvioksi muiden luonteen arvioitten puuttuessa. Tätä kuvausta koiralla suositellaan olevan vähintään kahdelta ulkomuototuomarilta, lisäksi niiden suositellaan olevan koiran aikuisiältä.

4.4 Rakenne ja terveys

Tavoite:

Terveyden vaalimisessa keskitytään vakavien koiran hyvinvointiin vaikuttavien vikojen ja sairauksien (aiheuttavat koiralle kipua tai epämukavuutta tai jotka muuten rajoittavat koiran normaalia, lajityypillistä elämää) estämiseen. Tällaisen sairauden kohdalla kliinisesti sairasta koira ei saa käyttää jalostukseen.

FCI:n jalostusstrategia kohta 2: jalostukseen tulee käyttää ainoastaan toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rotutyyppillisiä koiria, eli koiria joilla ei ole vakavia sairauksia tai toiminnallisia vammoja/vajavaisuuksia.

FCI:n jalostusstrategia kohta 2.1: Mikäli jalostukseen käytetään jostakin perinnöllisestä sairaudesta tai toimintavajavuudesta kärsivien koirien läheisiä sukulaisia, niitä tulee yhdistää vain koiriin, joiden linjoissa samoja sairauksia tai vikoja ei esiinny lainkaan tai vain hyvin vähän. Mikäli sairauden tai toimintavajavuuden toteamiseksi on olemassa DNA-testi, jalostusyksilöt tulee testata, jotta vältetään kahden kantajan yhdistäminen.

FCI:n jalostusstrategia, kohta 4.2 (kvalitatiiviset ominaisuudet): tutkimuksia tulisi suositella tehtäväksi vain niiden sairauksien ja rotujen osalta, missä ko. sairaudella on huomattava vaikutus koiran toiminnalliseen terveyteen.

FCI:n jalostusstrategia kohta 5: perinnöllisten sairauksien DNA-testituloksia tulee hyödyntää ehkäisemään sairaiden koirien kasvattaminen, ei välttämättä koko sairauden hävittämiseen. Resessiivisesti periytyvän sairauden kantaja (heterotsygootti) tulee yhdistää vain sellaisten koirien kanssa, jotka tutkitusti eivät kanna samaa sairautta periyttävää alleelia.

Toimenpiteet:

Koiran hyvinvointiin vaikuttavaa vikaa tai sairautta tietävästi periyttävän koiran jalostuskäyttö voidaan sallia vain, jos yhdistelmän toisen osapuolen genotyypin kyseisen vian tai sairauden suhteen voidaan geenitestillä varmistaa olevan sellainen, ettei genotyyppiltään sairaita jälkeläisiä synny (ks. myös kohta Yhden geeniparin välityksellä eli laadullisesti periytyvät viat ja sairaudet).

4.4.1 Rakenne ja anatomia

Jalostukseen käytettävän koiran tulee kyetä ilman ylenmääräisiä fyysisiä ponnistuksia toimimaan siinä käyttötarkoituksessa mihin rotu rotumääritelmän mukaan soveltuu. Kokeisiin ja näyttelyihin osallistuvan koiran on kyettävä liikkumaan ja seisomaan normaalisti myös ilman asettelua, eikä sillä saa olla merkkejä sairaudesta tai hengitys- tai liikkumisvaikeuksista. Kokeen tai näyttelyn tuomarin on poistettava tällaiset koirat kilpailusta ja tarvittaessa eläinlääkäri on tarkastettava koiran kunto. Fyysisesti vaativissa kokeissa ja kilpailuissa tulee paikalla aina olla eläinlääkäri.

Euroopan Neuvoston päätöslauselman (Liite 4) mukaisesti jalostukseen ei tule käyttää koiria, joilla seuraavat ominaisuudet ovat **rodussaan** liioiteltuja:

- hyvin suuri tai hyvin pieni koko
- lyhytraajaisilla koirilla pituuden ja korkeuden välinen suhde
- lyhytkalloisuus tai –kuonoisuus

Päätöslauselman mukaan jalostukseen käytettävällä koiralla ei myöskään saa olla seuraavia ominaisuuksia:

- pysyvä aukile
- raajojen epänormaalit asennot (esim. liian niukat takakulmaukset)
- hampaiden epänormaalit asennot (esim. lyhytleukaisuus)
- silmien tai silmäluomien epänormaali koko ja muoto (entropion, ektropion, suuret pullistuneet silmät)
- hyvin pitkät korvat
- korostuneen poimuuntunut nahka

Jalostukseen käytettävän koiran rakenteessa ja ulkomuodossa ei saa olla Kennelliiton laatimassa epäterveiden piirteiden listassa (Liite 7) mainittuja hyvinvointia alentavia vikoja.

Lisäksi tulee varmistaa, että syntyvien pentujen genotyyppi esimerkiksi karvattomuus-, merle, sinidiluutio-, töpö- ja vastakarvapiirtoalleleiden suhteen ei aiheuta koirille terveysongelmia tai vikoja (Liite 2.). Tarvittaessa Kennelliitto asettaa tällaisille roduille jalostussuosituksia tai jalostusrajoituksia.

Synnynnäisen rakenteellisen vian tai heikkouden takia (esim. liioitellun löysä nahka sekä huuli- ja nenäpoimut, roikkuvat silmäluomet, ahtaat sieraimet, eturaajojen kondrodystrofiamuutokset, polvilumpioluoksaatio, rodussa epänormaali purenta) kirurgisesti korjattuja koiria ei tule käyttää jalostukseen ja ne tulee siirtää EJ-rekisteriin.

4.4.2 Muut perinnölliset viat ja sairaudet

Rotujärjestöt ja rotua harrastavat yhdistykset linjaavat rotukohtaiset terveysjalostuksen painopistealueet ja jalostussuosituksien/jalostusrajoitukset JTO:issa ja PEVISA-ohjelmissa.

Vakavimpien perinnöllisten vikojen ja sairauksien periytymistavat pyritään selvittämään yhteistyössä rotujärjestöjen, Kennelliiton ja tutkijoiden kanssa. Terveysongelmien vakavuusasteen määrittelyssä käytetään tarvittaessa eläinlääkärien apua. Näistä yhden geeniparin säätelämiselle vioille ja sairauksille pyritään yhteistyössä tutkijoiden kanssa aikaansaamaan geenitestit, joilla sairauden kantajat voidaan varmuudella tunnistaa. Ohjeistus kunkin rodun testaustarpeista ja toimenpiteistä tulee liittää JTO:aan ja tarvittaessa velvoitteet ja jalostusrajoitukset määrittää PEVISA-ohjelmassa. Jos geenitestiä ei saada, pyritään yhteistyössä rotujärjestön, Kennelliiton ja eläinlääkärien kanssa kehittämään vialle tai sairaudelle standardoitu ja toistettavissa oleva tutkimusmenetelmä (esim. lonkkanivelen kasvuhäiriö ja spondyloosi), joka voidaan liittää rodun PEVISA-ohjelmaan.

Roduissa, joiden tyypilliset koiran hyvinvointia vakavasti alentavat perinnölliset sairaudet puhkeavat myöhemmällä iällä (eikä geenitestiä ole käytössä), jalostukseen tulisi käyttää vain koiria, jotka ovat itse terveitä 2-3-vuotiaina ja joiden vanhemmilla ei ole ilmennyt kyseisiä sairauksia 5-6-vuoden ikään mennessä.

Jos jalostukseen valitaan yksilö, jonka lähisuvussa (sukulaisuussuhde 25 % tai yli) esiintyy vakavia periytyviä sairauksia, tulee parituskumppaniksi valita terve yksilö, jonka lähisuvussa ei esiinny samaa sairautta tai vikaa.

Jalostusrajoitus:

Kaikilla roduilla, joilla tehdään Kennelliiton hyväksymiä virallisia tutkimuksia koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantavissa tai elinikää lyhentävissä sairauksissa kuten lonkka- tai kyynärnivelen kasvuhäiriö, patellaluksaatio, spondyloosi ja välilevykalkkeutuma, Kennelliiton hyväksymän mitta-asteikon huonoin tulos estää koiran jalostuskäytön. Tämä kirjataan Koirarekisteriohjeeseen ja tällaiset koirat siirretään EJ-rekisteriin. (kts. myös Liite 6; FCI Breeding Rules)

Toimenpiteet yhden geeniparin välityksellä eli laadullisesti periytyvissä vakavissa vioissa ja sairauksissa:

Jos vialle tai sairaudelle on olemassa geenitesti, sitä tulisi käyttää apuna estämään sairaiden koirien syntyminen. Geenitestillä ei ole tarkoitus karsia sairautta nopeasti pois kannasta. Suositeltavat testit kirjataan rodun JTO:aan ja pakolliset testit PEVISA-ohjelmaan.

Kun geenitestiä ei ole käytössä, sairauden periytymismalli, koiran genotyyppi tai sairausriski pyritään määrittämään sen sukulaisten perusteella (vrt. suomenpystykorvan epi-luku). Kennelliitto voi tarvittaessa avustaa rotujärjestöä periytymismallin selvittämisessä.

Kun sairaus periytyy **autosomaalisesti resessiivisesti**, jalostukseen voidaan käyttää yhdistelmiä, joissa toinen osapuoli on genotyypiltään terve, jolloin ei synny genotyypiltään sairaita yksilöitä. Genotyypiltään sairasta koiraa voi käyttää jalostukseen vain, jos koira ei ole kliinisesti sairas (tauti ei ole puhjennut), ja jos sairaus on sellainen, ettei koiran jalostuskäyttö pahenna koiran kliinistä tilaa.

Kun sairaus periytyy **X-kromosomaalisesti resessiivisesti**, yhdistelmän nartun tulee olla genotyypiltään terve (kummassakin X-kromosomissa normaali alleeli), uros voi olla joko terve (X-kromosomissa normaali alleeli) tai sairas (X-kromosomissa mutaatio). Genotyypiltään sairasta koiraa voi käyttää jalostukseen vain, jos koira ei ole kliinisesti sairas (tauti ei ole puhjennut), ja jos sairaus on sellainen, ettei koiran jalostuskäyttö pahenna koiran kliinistä tilaa.

Kun sairaus periytyy **autosomaalisesti tai X-kromosomaalisesti dominoivasti**, vain genotyypiltään kahden terveen (kumpikaan vanhemmista ei ole edes kantaja) takaa, ettei sairaita jälkeläisiä synny.

Muiden laadullisten (kvalitatiivisten) periytymistapojen kohdalla ohjeet vakavien sairauksien suhteen määritetään rotukohtaisesti JTO:ssa tai PEVISA-ohjelmassa.

Toimenpiteet usean geeniparin välityksellä eli määrällisesti (kvantitatiivisesti) periytyvissä vioissa ja sairauksissa

Usean geeniparin säätelemien vikojen ja sairauksien suhteen tulisi käyttää rodun keskitasoa parempia koiria jalostukseen. Jalostusvalintaan saadaan lisää tarkkuutta, jos tietty osuus jalostuskoiran jälkeläisistä tutkitaan ennen koiran seuraavia pentueita. Koiran jälkeläisistä tulisi kahden pentueen jälkeen tutkia satunnainen 50 % otos, ja koiraa tulisi käyttää uudestaan jalostukseen vain, jos jälkeläiset ovat kyseisen, koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantavan tai elinikää lyhentävän vakavan vian tai sairauden suhteen rodun keskitasoa terveempiä. Tämä lisätään rodun JTO:aan ja tarvittaessa PEVISA-ohjelmaan.

4.5. Lisääntyminen

Tavoite:

Jalostukseen käytetään vain koiria, jotka pystyvät lisääntymään ja hoitamaan pentujaan luonnollisesti.

FCI:n jalostussstrategia kohta 6: kaikkien koirien tulee pystyä parittelemaan luonnollisesti. Keinosiemennystä ei tule käyttää korvaamaan koiran fyysinen kykenemättömyys paritteluun. Narttu tulee sulkea jalostuksesta jos se ei kykene synnyttämään normaalisti joko anatomiansa tai perityn polttoheikkouden vuoksi, tai jos se ei luonteensa tai perinnöllisen maidonpuutteen vuoksi kykene huolehtimaan vastasyntyneistä pennuistaan.

Toimenpiteet:

4.5.1 Perusvaatimukset

Narttuja, jotka ensimmäisen pentueensa kohdalla eivät kyenneet anatomiansa tai muun syyn vuoksi synnyttämään luonnollisesti tai jotka eivät huolehtineet normaalisti jälkeläisistään ilman fyysistä syytä, ei tule käyttää uudestaan jalostukseen. Uroksia, jotka eivät kykene normaaliin astutukseen, ei tule käyttää jalostukseen. Myös nartun tulee olla halukas luonnolliseen astutukseen. Rodun lisääntymisestä ja siihen liittyvistä mahdollisista ongelmista tulee aina kirjata tiedot rotukohtaiseen JTO:aan.

4.5.2 Keinosiemennys

Keinosiemennyksessä noudatetaan siitä erikseen annettua Kennelliiton ohjeistusta. Keinosiemennyksen syynä ei saa olla nartun tai uroksen haluttomuus tai kyvyttömyys normaaliin astutukseen.

4.5.3 Narttu ja pennutus

Perusvaatimusten lisäksi narttuja, joiden hyvinvointia astutus, tiineys tai synnytys voi nartun tai pentujen anatomisten ääripiirteiden vuoksi haitata, ei tule käyttää jalostukseen.

Pentua, jota joudutaan normaalisynnytyksen jälkeen elvyttämään ja erityisesti tukemaan ensimmäisen elinviikon aikana hengissä säilymisen varmistamiseksi, ei suositella käytettäväksi jalostukseen (tulisi siirtää EJ-rekisteriin).

4.6 Elinikä

Tavoite:

Jalostukseen käytetään mahdollisimman pitkäikäisistä suvuista polveutuvia koiria. Koiran elinikää ei turhaan pitkitetä sen terveyden ja hyvinvoinnin kustannuksella.

Toimenpiteet:

Jalostuksessa suositetaan terveitä, pitkäikäisiä uroksia, joilla on jo aikaisempaa jälkeläisnäyttöä(kts. myös 4.8 Perinnöllisen monimuotoisuuden ylläpitäminen).

4.6.1 Eliniän kartoitus

Mahdollisimman monen esivanhemman (3-4 polvea) ja lähisukulaisen elinikä kartoitetaan, eikä joukossa ole kovin montaa rodun keski-ikään nuorempaa (tapaturmaisia kuolemia lukuun ottamatta) kuollutta koiraa.

4.6.2 Kuolinsyytilastot

Tietoa koirien kuolinsyyistä ja -iästä kerätään eri lähteistä mm. Omakoira-palvelun, terveystarkastuksista, rotujärjestöjen tietokantojen, vakuutuslaitosten ja eläinlääkäreiden avulla. Eläinlääkäri voi omistajan suostumuksella ilmoittaa lopetetun koiran tiedot Kennelliiton tunnistusmerkinnän perusteella. Elinikätilastoja analysoidaan rotukohtaisesti JTO:ssa.

4.7. Rotutyypit

Tavoite:

Jalostukseen käytetään vain rodunomaisia, käyttötarkoitukseensa soveltuvia koiria. Myös ulkomuototuomarit sitoutuvat jalostusstrategian periaatteisiin ja tavoitteisiin.

FCI:n jalostusstrategia kohta 1: kasvattajan tulee pitää rotumääritelmää ohjenuorana rotutyypillisten piirteiden suhteen; kaikenlaista liioittelua tulee välttää.

Toimenpiteet:

Suositellaan, että jalostukseen käytettävällä koiralla on hyväksytty tulos joko jalostustarkastuksesta, katselmuksesta tai näyttelystä (T). Tässä yhteydessä otetaan huomioon myös muut ulkomuoto-ominaisuudet kuten esimerkiksi karvapeitteen määrä ja laatu sekä kädien ja polkuanuroiden rakenne.

Mikään liioiteltu rotupiirre ei ole suositeltava. Ulkomuototuomareitten koulutuksessa kiinnitetään erityisesti huomiota koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantaviin liioiteltuihin rotupiirteisiin ja koirien epäterveen rakenteen tunnistamiseen. Ulkomuototuomarit sitoutuvat noudattamaan heille laadittua ohjeistusta ja jalostusstrategian päämääriä (Liite 7).

4.8 Perinnöllisen monimuotoisuuden ylläpitäminen

Tavoite:

Jalostuksessa turvataan jokaisen rodun perinnöllinen monimuotoisuus. Jalostuksen ohjauksessa pitää mahdollistaa aina, että kaikki kriteerit huomioon ottaen vähintään 50 % rodun kannasta jää jalostuskäyttöön.

FCI:n jalostusstrategia kohta 3: matadorijalostusta ja voimakasta sisäsiitosta tulee välttää rotujen geneettisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi, jopa parantamiseksi. Sisarusparituksia ja äiti-poika tai isä-tytär yhdistelmiä ei koskaan tule tehdä. Yleinen suositus on, että yhdenkään koiran jälkeläismäärän ei pitäisi olla yli 5 % rodun

populaatiossa 5 vuoden jaksolla syntyneistä pennuista. Rodun populaation kokoa tulee tarkastella paitsi kansallisella myös kansainvälisellä tasolla, erityisesti yksilömäärältään pienissä roduissa.

FCI:n jalostusstrategia kohta 8: yleissääntö on, että jalostusohjelma ei saa sulkea pois yli 50 % koko rodusta; jalostusyksilöt tulee valita rodun populaation paremmasta puolikkaasta.

Toimenpiteet:

Mahdollisimman monesta rodusta pyritään kartoittamaan geneettinen monimuotoisuus. Monimuotoisuuden kartoittamisessa kotimaiset rodut otetaan erityisen huomion kohteiksi.

Sukusiitosta kannan monimuotoisuutta vähentävänä tekijänä arvioidaan rotukohtaisesti ja otetaan käyttöön tarvittavia toimenpiteitä. Kennelliitto rajoittaa sukusiitosta.

4.8.1 Jalostuskoirien valinta monimuotoisuuden ylläpitämiseksi

Perinnöllisen monimuotoisuuden lisääminen ja ylläpito sallii kompromisseja jalostuskoirien laadun suhteen, kun kyse on koiran hyvinvoinnille pienimerkityksisistä virheistä. Kompromisseilla ei kuitenkaan sallita kliinisesti sairaan tai luonteeltaan epätasapainoisen koiran jalostuskäyttöä eikä samaa virhettä tule yhdistelmässä kerrata. Jalostuskoiria arvioitaessa otetaan erityisesti huomioon koiran terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat tai elinikää lyhentävät sairaudet.

Rodussa, jonka pentueet ovat suuria, voi jalostuskarsinta olla tiukempaa kuin rodussa, jossa on pienet pentueet. Rodun pentuekoko voidaan ottaa huomioon jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekokoalla. Jos rodun pentuekoko on 6, tulee jalostukseen käyttää 2/6 (33%) rodun koirista, ja jos pentuekoko on 3, tulee jalostukseen käyttää 2/3 (67%) rodun koirista. Jalostuskoirat tulisi valita tärkeimmät ominaisuudet huomioiden mahdollisimman tasaisesti eri pentueista.

4.8.2 Elinikäinen jälkeläismäärä

Yksittäisen koiran elinikäinen jälkeläismäärä saa olla viisi prosenttia suhteessa kunkin rodun neljän vuoden (yhden sukupolven) rekisteröintimäärään, kuitenkin enintään 100 jälkeläistä. Suurilukuisilla roduilla jälkeläismäärä saa olla korkeintaan kolme prosenttia neljän vuoden (yhden sukupolven) rekisteröintimäärästä, kuitenkin enintään 200 jälkeläistä. –Pitkäikäisillä roduilla sukupolven välinä voidaan pitää viittä vuotta. Urosten jälkeläismäärän tulisi jakautua eri vuosille siten, että sillä saisi yhden vuoden aikana olla korkeintaan 25-50 pentua. Harvalukuisissa roduissa, joissa viimeisen viiden vuoden yhteenlaskettu rekisteröintimäärä on alle 250, tulisi yhdellä koiralla elinaikanaan olla korkeintaan 2-3 pentuetta tai vaihtoehtoisesti 15-20 pentua. Rotujärjestöt kirjaavat kunkin rodun suositeltavan enimmäisjälkeläismäärän rodun JTO:aan ja mahdollisuuksien mukaan rotukohtaisiin erityisehtoihin, jolloin jälkeläismäärää rajoitetaan rekisteröinneissä.

Kunkin rodun isien ja emien lukumäärän suhde tulisi sukupolvittain eli 3-5 vuoden jaksoissa laskettuna olla vähintään 0,70.

4.8.3 Lähisukulaisten jalostuskäyttö

Jalostusrajoitus: lähisukulaisyhdistelmistä (isä/emä x jälkeläinen (sukusiitosprosentti 25 tai yli), isoisä/isoemä x jälkeläinen (ss 12,5% tai yli), täyssisarukset (ss. 25% tai yli), puolisisarukset (ss. 12,5% tai yli) sekä täti/eno x jälkeläinen (ss. 12,5% tai yli) syntyviä jälkeläisiä ei rekisteröidä.

Jalostukseen suositellaan käytettäväksi yhdistelmiä, joissa yksittäinen koira ei ensimmäisen kolmen polven sukutaalussa esiinny useammin kuin kerran (sukukatkeroin = 100 %), ja joissa neljän polven sukukatkeroin on yli 90%. Suositukset kirjataan rotukohtaiseen JTO:aan.

4.8.4 Kotimaiset rodut

Kotimaisten rotujen kohdalla perinnöllisen monimuotoisuuden säilyttämiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Kennelliitto toteuttaa kotimaisista roduista geneettisen monimuotoisuuden kartoittamisen eri populaatioista Suomessa ja muissa Pohjoismaissa ja mahdollisuuksien mukaan muilla lähialueilla. Monimuotoisuusanalyysistä kehitetään kotimaisten rotujen jalostuksen apuväline.

4.8.5. Rotuunotot, rotumuunnosten- ja rotujen väliset risteytykset

Maatiaiskantojen jalostuskäyttöön kannustetaan mahdollistamalla rekisteröimättömien koirien rotuunotot roduissa, joissa rodun synty- tai kehittäjämaassa tai lähialueilla on olemassa alkuperäistä, rekisteröimätöntä rodun kantaa. Rotuun voidaan ottaa Koirarekisteriohjeen mukaisella menettelyllä myös koiria, jotka on rekisteröity muihin kuin FCI:n hyväksymiin rekistereihin, edellyttäen, että koirat ovat rodunomaisia ja terveitä.

Jos rodun keskimääräinen tehollinen koko viimeisen 3-4 sukupolven aikana ulkomailla olevat populaatiot huomioiden on sukusiitosasteen kasvunopeuden perusteella laskettuna 50 tai tämän alle, tai jalostuskoirien lukumäärään perustuvalla kaavalla laskettuna 200 tai tämän alle, rotuun tulisi hankkia lisää perinnöllistä vaihtelua roturisteytyksillä ja/tai maatiaiskoirien rotuunotolla.

Roturisteytykset ja rotumuunnosten väliset risteytykset hyväksytään myös, jos rotuun tai johonkin sen muunnokseen on kasautunut niin suuri määrä vakavia vikoja ja sairauksia tai näihin altistavia geeniversioita, että jalostuskoirien tutkiminen ja testaaminen kaikkien suhteen on mahdotonta, ja rodusta ei löydy tarpeeksi terveitä ja rodunomaisesti käyttäytyviä koiria jalostukseen. Samoin voidaan menetellä, jos alkuperäiset käyttöominaisuudet ovat hävinneet ja niitä halutaan palauttaa.

Kolmas roturisteytyksen mahdollistava tilanne on rodun koirien rakenteen tervehtyttäminen. Jos rodun koirat eivät ole tarpeeksi terverakenteisia lisääntyäkseen normaalisti, voidaan rodun jalostusta jatkaa risteyttämällä sitä terverakenteisempaan rotuun niin, että yhdistelmien narttuina käytetään terverakenteisempaa yksilöä ja uroksena alkuperäisen rodun yksilöitä.

Risteytys- ja rotuunottosuunnitelmat tehdään yhteistyössä rotujärjestön ja Kennelliiton kanssa. Kennelliitto laatii yleisen ohjeistuksen roturisteytyksien käytännön toteutuksesta. Kennelliitto noudattaa roturisteytysten hyväksymisessä FCI:n Breeding Rules –säännösten (Liite 6) periaatteita.

Kotimaisissa roduissa kartoitetaan maatiaiskantojen esiintyminen Suomessa ja lähialueilla ja niitä otetaan mahdollisuuksien mukaan rotuihin tai rotuja yhdistetään.

4.9. Tiedotus ja koulutus

Tavoite:

Suomalaiset järjestäytyneen koirantoiminnan piirissä olevat henkilöt ovat tietoisia ja ymmärtävät koirien jalostuksen ja kasvatustyön päämäärät ja periaatteet. Järjestäytynyt yhteisö sitoutuu siihen, että päämääränä on sekä rakenteeltaan, luonteeltaan että käyttöominaisuuksiltaan mahdollisimman rodunomainen koira, joka voi ennen kaikkea elää terveen ja pitkän elämän ja lisääntyä normaalisti. Kaikki järjestäytyneen koirantoiminnan piirissä olevat henkilöt pyrkivät lisäämään toiminnallaan yleistä koiratietoutta.

Kennelliitto tukee toimintaa, jolla pyritään tiedon lisäämiseen koiran perinnöllisyydestä, terveydestä ja sairauksista.

FCI:n jalostusstrategia kohta 1: FCI:n jäsenmaiden ja yhteistyökumppanien tulee tarjota kasvattajille koulutusta, mieluiten vuosittain.

Toimenpiteet:

FCI:n jalostusstrategiassa kasvattajien valistamista ja kouluttamista pidetään ensisijaisena keinona jalostuksen ohjauksessa. Samoin esim. Kennelliiton PEVISA-säännössä ensisijaisena perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisen keinona pidetään vapaaehtoisuutta. Näihin päämääriin pyritään vaikka koiran hyvinvointia ja terveyttä ja rotujen perinnöllistä monimuotoisuutta uhkaavien ongelmien kohdalla joudutaankin turvautumaan myös jalostus- ja rekisteröintirajoituksiin.

4.9.1 Koulutus ja tiedottaminen

Kennelliitto kouluttaa kasvattajia ja rotuyhdistyksissä toimivia jalostusneuvoja säännöllisesti järjestettävillä koulutuspäivillä, joissa annetaan tietoa ajankohtaisista jalostusasioista. Kennelliitto ohjaa kasvattajia, koiranomistajia ja pennunostajia etsimään koirien hyvinvointiin, jalostukseen ja hankintaan liittyvää tietoa rotujärjestöiltä, ja kouluttaa eri alojen asiantuntijoiden avulla rotujärjestöjä ja näiden toimihenkilöjä toteuttamaan tätä tehtävää.

Kennelliitto pitää yhteyttä alan tutkijoihin ja eläinlääkäreihin ylläpitääkseen tietojaan ja osaamistaan koiranjalostukseen liittyvissä asioissa. Tärkeitä, kasvattajien jalostusvalintoihin vaikuttavat uudet tutkimustulokset ja jalostusohjeet julkaistaan Kennelliiton julkaisufoorumeilla.

Jalostusstrategia otetaan osaksi ulkomuototuomareitten koulutusta.

4.9.2 Muut tiedotustoimenpiteet

Kennelliitto tuottaa koirayhteisölle koulutusmateriaalia, jota voidaan käyttää koiranjalostusta ohjeistamassa ja ohjaamassa. KoiraNet jalostustietojärjestelmää parannetaan ja kehitetään.

Koiranpitoon ja –kasvattamiseen laaditaan hyvinvointiohjeistus, jonka avulla pennunostajat, koiranomistajat ja kasvattajat pystyvät varmistamaan koiriensa hyvinvoinnin ja jalostuskelpoisuuden. Hyvinvointiohjeistuksessa käydään tarkasti läpi koiran laji- ja rotutyypilliset tarpeet sekä esimerkiksi luonnollisen synnytyksen kulku.

Yleistä tietoisuutta koiranjalostuksen tärkeistä asioista lisätään perustamalla Vuolasvirtapalkinnon ohelle terveys-, luonne- ja monimuotoisuusjalostukseen kannustava palkinto, jossa mitataan kasvattien tasoa luonneominaisuuksissa, terveydessä, pitkäikäisyydessä ja perinnöllisessä monimuotoisuudessa.

4.10 Yhteistyö eläinlääkärien kanssa

Tavoite:

Koirien terveydestä ja sairauksista saatava tieto on välttämätöntä, jotta perinnöllisiä ominaisuuksia voidaan parantaa. Yhteistyössä eläinlääkäreitten ja alan tutkijoiden kanssa pyritään perinnöllisten sairauksien ja vikojen entistä parempaan diagnoosiin ja kliinisesti terveitten ja sairaitten koirien määrittämiseen. Kennelliitto kouluttaa ja ohjeistaa eläinlääkäreitä virallisesti tallennettavien tutkimusten suorittamisessa ja lausuntojen antamisessa.

Myös eläinlääkärit sitoutuvat omalla toiminnallaan jalostusstrategian periaatteisiin ja tavoitteisiin.

Toimenpiteet:

Kennelliitto kehittää yhteistyötä eläinlääkäreitten kanssa erillisin sopimuksin. Eläinlääkäreitä tiedotetaan entistä tehokkaammin. Kennelliiton ja eläinlääkäreitten tietokannat saadaan yhteensopiviksi, jolloin voidaan kehittää tietojen siirtoa jalostustietojärjestelmään. Lisätään Kennelliiton ja Eläinlääketieteellisen tiedekunnan yhteisen Koirien terveystutkimusrahaston tunnettavuutta.

4.11 Kansainvälinen yhteistyö

Tavoite:

Jalostuksen ohjenuorana ovat FCI:n hyväksymät rotumääritelmät ovat sisällöltään sellaisia, että rodunomaisuuden lisäksi niissä otetaan huomioon aina koiran terveys. Suomalaiset järjestäytyneen koiratoiminnan piirissä olevat henkilöt vaikuttavat tähän myös kansainvälisissä yhteisöissä. FCI:n ohjeistus koirankasvatuksesta (Breeding Rules) ja FCI:n yleistä jalostusstrategiaa (Liite 6 ja Liite 3) pidetään yleisenä ohjeistuksena, jota sovelletaan kansallisesti. Kennelliitto vaikuttaa PKU:n ja FCI:n kautta kansainväliseen yhteisöön tiedon ja taidon lisäämiseksi koiranjalostuksessa. Kansainvälisessä yhteisössä toimitaan aina niin, että koirien terveys ja hyvinvointi ovat tärkeimpiä päämääriä.

Toimenpiteet:

4.11.1 Rotumääritelmät

Niiden rotujen kohdalla, joiden rotumääritelmissä edelleen sallitaan koirien hyvinvointia vaarantavia ominaisuuksia, tehdään yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa aloitteita FCI:lle, jotta se tekisi rotumääritelmämaille esityksiä rotumääritelmien muuttamisesta ja tarkentamisesta. Myös rotujärjestöt voivat suoraan tehdä aloitteita rotumääritelmämaille rotumääritelmien tarkentamiseksi tai muuttamiseksi.

Euroopan Neuvoston julkilausumaa mukailleen rotumääritelmissä tulee määritellä koirille enimmäis- ja vähimmäiskorkeus ja –paino (tarkoituksena ehkäistä liian suureen tai liian pieneen kokoon liittyviä ongelmia) ja rajoittaa koirien pituuden ja korkeuden suhdetta selkärangan vaurioiden välttämiseksi. Lisäksi tulee määrittää pään mittasuhteet, jotka mahdollistavat esimerkiksi tarpeeksi pitkän kallon ja kuonon, jotta koira ei kärsi hengitysvaikeuksista, kyynelkanavien tukkeumista ja synnytysvaikeuksista.

Rotumääritelmissä tulee tavoitella rakennetta, jolla vältetään pysyvä aukile, raajojen epänormaali asento, hampaiden epänormaali asento (esim. lyhytleukaisuus), silmien tai silmäluomien epänormaali koko ja muoto (entropion, ektropion, suuret pullistuneet silmät), hyvin pitkät korvat sekä nahan huomattava poimuuntuminen.

Rotumääritelmissä pitää hyväksyä aina mutaatiovarianttien lisäksi yhdistelmissä normaalistikin syntyvät ns. villityypin yksilöt silloin kun mutaatio voi aiheuttaa rodussa myös terveysongelmia (mm. merle-väritys, luonnontöpöhäntä, karvattomuus, vastakarvapiirto).

4.11.2 Muut toimenpiteet

FCI:lle tehdään PKU:n kautta aloitteita myös samantaustaisten, valtioiden rajojen, maantieteellisten esteiden tai vain pienten rakenteellisten yksityiskohtien tai värin erottamien rotujen määrittämisestä rotumuunnoksiksi, joita saisi harkitusti risteyttää keskenään. Vaihtoehtoisesti näiden rotujen välillä tulisi helpommin hyväksyä rotujen väliset risteytykset.

Tehdään yhteistyötä myös Pohjoismaiden kennelliittojen tietokantojen avaamiseksi maiden välillä.

5 Jalostusstrategian yhteenveto ja toteutus

Jalostusstrategian tavoitteiden yhteenveto

- 1. Jalostukseen käytettävät yksilöt ovat rodun keskitasoa parempia halutuissa ominaisuuksissa*
- 2. Jalostukseen soveltuva koira on rodunomainen sekä ulkomuodoltaan että käyttäytymiseltään eikä sillä ole arkielämää haittaavia vaivoja tai ominaisuuksia..*
- 3. Jalostukseen käytettävällä koiralla on hyvä hermorakenne ja rodunomainen toimintakyky, jotta sen todennäköisyys periyttää jälkeläisilleen jokapäiväistä*

elämää hankaloittavia ja hyvinvointia alentavia luonneominaisuuksia, kuten arkuutta, on mahdollisimman pieni.

- 4. Vakavien koiran hyvinvointiin vaikuttavien vikojen ja sairauksien (aiheuttavat koiralle kipua tai epämukavuutta tai jotka muuten rajoittavat koiran normaalia, lajityypillistä elämää) leviäminen estetään. Tällaisen sairauden kohdalla vain kliinisesti tervettä koira voidaan käyttää jalostukseen.*
- 5. Jalostuksessa turvataan jokaisen rodun perinnöllinen monimuotoisuus. Jalostuksen ohjauksessa pitää mahdollistaa aina, että kaikki kriteerit huomioon ottaen vähintään 50 % rodun kannasta jää jalostuskäyttöön.*
- 6. Jalostukseen käytetään mahdollisimman pitkäikäisistä suvuista polveutuvia koiria*
- 7. Kennelliitto tukee toimintaa, jolla pyritään tiedon lisäämiseen koiran perinnöllisyydestä, terveydestä ja sairauksista. Jalostusstrategia otetaan osaksi ulkomuototuomareitten koulutusta.*
- 8. Yhteistyössä eläinlääkäreitten ja alan tutkijoiden kanssa tiivistetään. Myös eläinlääkärit sitoutuvat omalla toiminnallaan jalostusstrategian periaatteisiin ja tavoitteisiin.*
- 9. Kennelliitto vaikuttaa PKU:n ja FCI:n kautta kansainväliseen yhteisöön tiedon ja taidon lisäämiseksi koiranjalostuksessa. Kansainvälisessä yhteisössä toimitaan aina niin, että koirien terveys ja hyvinvointi ovat tärkeimpiä päämääriä.*

Jalostusstrategian mukaisia toimenpiteitä voidaan toteuttaa Kennelliitossa ja rotujärjestöissä seuraavilla tavoilla:

- Rotujärjestöjen ja rotua harrastavien yhdistysten laatimat JTO:t ja PEVISA-ohjelmat, jotka sisältävät rotukohtaiset jalostuksen painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet
- Määritetään jalostusvalintaan tarkempia työkaluja analysoimalla koirakohtaista tietoa niin, että jalostusvalinta tapahtuu paremmin koirien geenien eikä ympäristön perusteella (tilastot, indeksit).
- Annetaan JTO:aan perustuvaa rotukohtaista jalostusneuvontaa
- Jalostukseen liittyvän tiedon kerääminen ja tilastointi: internetkyselyiden kehittäminen kasvattajien ja rotujärjestöjen avuksi
- Luodaan vapaaehtoinen luonne- ja terveysohjelma
- Määritetään suositukset ja perusvaatimukset jalostukseen käytettävien koirien ominaisuuksille
- Asetetaan rajoitukset koirien jälkeläismäärälle sekä yhdistelmien sukusiitosasteelle
- Maatiaiskantoja hyödyntäminen ja rotuunotot, sekä harkitut risteytykset rotujen ja rotumuunnosten välillä (FCI-ohjeistus: Liite 5)
- Lisätään pennunostajien, koiranomistajien, kasvattajien ja ulkomuototuomareitten tietotaitoa (mm. ohjeistus ulkomuototuomareille: Liite 7)
- Tiedotetaan yleisesti koiranjalostukseen liittyvissä asioissa
- Vaikutetaan kansainvälisesti rotumääritelmien muokkaamiseksi ja tarkentamiseksi sekä risteytysten toteuttamiseksi

Koirarekisteriohjeeseen tehdään tarvittavat muutokset merkittävimmistä rajoituksista:

- sukusiitoksen rajoittaminen
- yleiset jälkeläismäärien rajoitukset
- yleiset vakavimpia perinnöllisiä vikoja ja sairauksia koskevat rajoitukset yhdistelmille

Polveutumisten varmistamiseksi siitokseen käytetyistä nartuista ja uroksista otetaan ennen niiden toista tai kolmatta pentuetta DNA-näyte. Kennelliitto tutkii pentujen polveutumista pistokokein.

Käyttäytyminen ja luonne

Kennelliiton Luonnetyöryhmä tekee, seuraa ja arvioi käyttäytymiseen ja luonneominaisuuksiin liittyviä asioita ja tilastoja.

Jalostustietojärjestelmään tallennetaan luonnetesti- ja MH-tulosten eri osioiden pisteet. Kennelliiton Luonnetestityöryhmä ja MH-luonnekuvaustyöryhmä auttavat rotuyhdistyksiä määrittelemään rodulle luonnetesti- ja MH-tulosten eri osioiden pisteet. Kennelliiton Luonnetestityöryhmä ja MH-luonnekuvaustyöryhmä auttavat rotuyhdistyksiä määrittelemään rodulle luonnetesti- ja MH-tulosten eri osioiden pisteet.

Kun luonneominaisuuksien eri mittareista on kertynyt rodulle tarpeeksi tietoja, voidaan niille aloittaa jalostusindeksilaskenta. Indeksit ovat luonneominaisuuksissa erityisen tärkeitä, koska luonnearvioinneissa esiintyy ominaisuuksista eniten arvosteluiden välistä hajontaa.

Anatomiset ääripiirteet

Koulutetaan ulkomuototuomareita tunnistamaan liioitellut, epäterveet piirteet (Liite 7). Käytetään näyttelyissä tuomareita, jotka palkitsevat koiria ottaen ensi sijassa huomioon terveyden ja rodunomaisen käyttäytymisen rodunomaisen ulkomuodon lisäksi.

Voidaan myös mitata jalostuskandidaatit rodun tärkeimpien rakenneongelmien suhteen, lisätä mittaustulokset jalostustietojärjestelmään ja suositella jalostukseen koiria, jotka ovat rodun keskitasoa terveempiä. Mittaus voidaan tehdä näyttelyiden, jalostustarkastusten tai terveystarkastusten yhteydessä. Mittaustuloksesta saadaan varmempi, jos mittaus toistetaan kahteen kertaan ja tuloksista otetaan keskiarvo.

Rakenteellisen vian tai heikkouden takia kirurgisesti korjattujen koirien leikkaustiedot kirjataan jalostustietojärjestelmään.

Perinnölliset viat ja sairaudet

Jalostustietojärjestelmään lisätään rodun keskiarvo kunkin tallennettavan, määrällisesti periytyvän vian ja sairauden kohdalle, jotta koiria voidaan jalostusvalinnassa verrata rodun keskitasoon nähden. Myös jalostukseen käytettyjen koirien jälkeläisten poikkeama rodun keskiarvosta lisätään jalostustietojärjestelmään.

Tärkeimmille sairauksille ja vioille voidaan tiedon kertyessä aloittaa jalostusindeksilaskenta. Jos rodulle lasketaan jossain muussa maassa indeksejä samalle ominaisuudelle kuin Suomessa, voidaan suomalaisen indeksin tilalla käyttää koiralle ulkomailla laskettua indeksia, jos ulkomaisen indeksin arvosteluvarmuus on suurempi kuin suomalaisen.

Lisääntyminen

Keinosiemennyksestä alkunsa saaneet pentueet merkitään jalostustietojärjestelmään siten, että ne ovat identifioitavissa ja niiden lukumäärä laskettavissa.

Elinikä ja kuolinsyyt

Kennelliitto kartoittaa rotujen keskimääräistä elinikää ja kuolinsyytä (mm. Omakoiran kyselyiden, eläinlääkärien ilmoitusten sekä vakuutusyhtiöiden rotuprofilien avulla). Roduille, joiden elinikä on selvästi keskimääräistä alhaisempi, voidaan tarpeen mukaan kehittää ikäindeksi (BLUP tai mahdollisesti yksinkertaisempi menetelmä).

Kuolleista pennuista kerätään tietoa liittämällä sähköiseen pentueilmoitukseen kuolin- tai lopetusssyy. Tällaisten pentujen rekisteröinti on kasvattajille ilmaista.

Perinnöllinen monimuotoisuus

Jalostukseen käytettävien koirien osuuden nostamiseksi tiedotetaan jatkuvasti ns. kotikoirien tarpeesta jalostuskäytössä. Monessa rodussa lemmikkikoiran omistaja ei miellä koiraansa jalostusyksilöksi, jos sen kanssa ei harrasteta kokeita tai näyttelyitä. Roduissa, joissa ei saada tarpeeksi koiria jalostukseen, voidaan järjestää kotikoirakatselmuksia (vrt. Suomen Rottweileryhdistyksen Peräkammarin Pojat –tilaisuudet), joissa koirien käyttäytyminen ja muu rodunomaisuus sekä rakenteen terveys tarkastetaan. Jalostustarkastuksiin pitää kannustaa yksilöitä, jotka eivät ole käyneet näyttelyissä. Mikäli katselmuksen tai jalostustarkastuksen suorittaa ulkomuototuomari, ja hän toteaa koiralla olevan normaalit kivekset ja antaa tästä kirjallisen lausunnon, ei erillistä kivistodistusta tai näyttelytulosta vaadita.

Jotta potentiaalisten jalostuskoirien omistajat saadaan tavoitettua, Kennelliitto lisää koirien myynissä käytettävään kauppakirjalomakkeeseen rastitettavan kohdan, jolla pennunostaja sallii Kennelliiton luovuttaa nimensä ja yhteystietonsa jalostuskoiraa etsivälle kasvattajalle sekä rotujärjestöjen käyttöön.

Rotujen yleinen tila

Jalostustieteellinen toimikunta arvioi yhdessä Luonnetyöryhmän kanssa rotujen ominaisuuksia ja perinnöllistä monimuotoisuutta apunaan muun muassa rotujärjestöjen ja rotua harrastavien yhdistysten laatimat rotukohtaiset JTO:t, lista epäterveistä anatomisista ääripiirteistä, rotuprofiilit sekä jalostustietokannan tilastot. Arvioinnin yhteydessä voidaan tarvittaessa antaa rotuyhdistyksille toimenpidesuosituksia tai rajoittaa sellaisten yksilöiden jalostuskäyttöä, joilla olemassa olevan tiedon mukaan on keskimääräistä suurempi riski periyttää epätasapainoista tai epärodunomaista luonnetta, tai hyvinvointia alentavia sairauksia tai rakennetta.

Tiedonkeruu ja tiedotus

Koirien rekisteritodistusten väliin liitetään lyhyesti tietoa Kennelliiton jalostusstrategiasta, jalostuksen tavoiteohjelmista, PEVISasta sekä Omakoiran sisältämistä kyselyistä.

Kennelliitto kerää Omakoiran kautta FIX-rekisteriin tietoa papereitta ostetuista rotukoirista sekä sekarotuisista koirista (myyjä, hinta, vanhemmat, syntymäaika, tunnistusmerkintä). Tiedot ovat luottamuksellisia.

6 Liitteet

Liite 1: Eläinsuojelulain 8 § ja lakia täydentävän eläinsuojeluasetuksen 24 § (elainsuojelulaki_ja_asetus.pdf)

Liite 2: EVIRAN lausunto sellaisten rotujen kasvatuksesta, jotka kantavat perimässään letaalitekijöitä (EVIRA_lausunto.pdf)

Liite 3: FCI:n yleinen jalostusstrategia (FCI_jalostusstrategiaehdotus.pdf)

Liite 4: Lemmikkieläinten jalostusta koskeva EN:n päätöslauselma (ENpaatoslauselma.pdf)

Liite 5: FCI:n ohjeistus rotumuunnosten sekä eri rotujen risteytyksistä (FCI_ohjeet_roturist_muunnosrist.pdf)

Liite 6: FCI Breeding Rules

Liite 7: Ohjeistus ulkomuototuomareille suomeksi ja englanniksi (ulkomuotoesitys.pdf)